

## FRÅN HEMBYGDSARBETET

### Då hembygdsföreningen tog hand om gamla sockenstugan i Sigtuna

Stämningen blev smått entusiastisk i styrelsen för Sigtuna hembygdsförening, då ordföranden Nils Andersson vid ett sammanträde år 1970 kunde meddela, att Sigtuna stad erbjudit föreningen att för en tid av 49 år arrendera Sigtuna gamla sockenstuga invid Mariakyrkan för den symboliska summan av 10 kronor per år.

Med arrendet följde skyldighet att ”väl vårda stugan”, något som man inom föreningen fann skäligt och på samma gång lockande som arbetsuppgift, varför en byggnadskommitté utsågs, vilken snart nog tog stugan i närmare skärskådande. I samband härmed dämpades måhända en del av den första entusiasmen, då det konstaterades, att den gamla byggnaden befann sig i ett allvarligare förfall än vad som uppfattats vid en tidigare första besiktning.

Sålunda visade sig takbeläggningen vara skadad till c:a 50 % med omfattande läckor och rötskador som följd. Stockvirket i väggarna visade sig vara svårt angripet av husbock, som av allt att döma fortfarande frossade på huset. Golven gungade delvis, till följd av att underliggande bjälklag ruttnat, och i husgrunden hade en del av grundstenarna lossnat och var på drift.

Här behövdes snabba insatser för att i första hand stoppa en pågående förstöring. Första åtgärden blev att riva ut hela det gamla golvet med bjälklag, som ersattes med ett undergolv av betong. Det vackra liggimret i ytterväggarna befriades från sin påspikade panel, varefter husbocksbekämpning genomfördes. Så plockades allt taktegel ned, den gamla takpappen revs av och rötskadade partier i takpanelen byttes ut mot nytt virke. Därefter täcktes taket med ny papp och tegel, varvid det gamla, vackra teglet visade sig räcka lagom till framsidan mot Olofsgatan, medan baksidan fick ståta med fabriksnya tegelpannor. Till slut sattes de lösa grundstenarna på plats och gjöts fast, varefter hela stugan erhöll en behövlig grundlig utvändig målning med Falu rödfärg.

Nu hade Sockenstugan redan rest sig ur sitt förfall. Den var åter i sådant skick, att den kunde motstå angrepp av väder och vind, och dess yttre utgjorde på nytt en prydnad för sin omgivning. För hembygdsföreningen var ett första mål nått, men nu var kassan i stort sett tömd.

Vid arbetets början uppgick tillgångarna till blygsamma 3000 kronor. Efterhand som byggnadsplanerna började sättas i verket, inkom dock bidrag från kommunen, stiftelser, företag och glädjande många enskilda givare, som med tydlig sympati följde företaget. Härigenom hade det blivit möjligt att för de mest krävande arbetena anlita betald arbetskraft.

Inom föreningen var man överens om att hellre skynda långsamt med anlitande av frivilliga krafter än att sätta sig i skuld, då man skulle övergå till restaureringen av stugans inre. Den frivilliga insatsen intensifierades alltså genom organiserandet av en serie arbetskvällar, som målmedvetet genomfördes t. o. m. i bister vinterkyla. Härunder förverkligades, om än i långsam takt, visionen av den nya sockenstugan, sedan all ursprunglig inredning rivits ut. Ritning på den nya interiören hade utförts och skänkts av planarkitekt Bengt Jerström.

I början på mars 1973 kunde hembygdsföreningen med glädje och stolthet inbjuda kommunens representanter till visning, och i april samma år invigdes Sigtuna sockenstuga i sitt restaurerade skick. Stugan innehåller samlingsal med plats för c:a 50 personer, utrustad med öppen spis, som ritats och utförts av Sigtunabon Edvard Eriksson, modernt kök, två mindre rum, vestibul och toaletter.

Genom omhändertagandet av Sigtuna gamla sockenstuga har hembygdsföreningen lyckats dels att bevara ett gammalt Sigtunahus, som med sin vackra exteriör utgör en god exponent för enkel, fin stil i byggandet under gången tid, dels att åstadkomma en i nutiden fungerande sockenstuga, som med sin inbjudande interiör skänker "stugtrivsel" och kan bli en omtyckt och anlitad samlingsplats för äldre och yngre. — Att denna målsättning också kunnat förverkligas, har senare erfarenhet på ett glädjande sätt visat.

Restaureringen av Sigtuna gamla sockenstuga kostnadsberäknades preliminärt till c:a 100.000 kronor. Tack vare den betydande frivilliga arbetsinsatsen stannade utgifterna vid c:a 80.000 kronor. — Att "full valuta härför är bekommen" kan välkomna besökare lätt förvissa sig om.

Sigtuna 12.9.1975

*Sture Tyrenius*

## Husby-Ärlinghundra hembygds- och fornminnesförening

Under år 1974 har hembygdsföreningen förutom årsmöte hållit två styrelsesammanträden samt tre sammanträden med kommittén för Hembygdens dag. Medlemsantalet var vid årsskiftet 165.

Sommarutlykten detta år blev en tvådagarsresa 6–7 juli till Värmland. Filipstad, Hagfors, Mårbacka och Karlstad besöktes bl. a. För tredje året i följd hölls den 18 augusti Hembygdens dag vid Husby med hembygdsföreningen och Kulturnämnden som arrangörer. Dagen började med kyrkbesök. Kyrkoadjunkt Ragnar Alcn berättade om kyrkans historia och allmogespelmän spelade stämningsfullt på fiol. Därefter blev det festtåg till skolan, där Märsta folkdansgille hade uppvisning i folkdans med både senior och barnlag. Ett medryckande föredrag hölls av antikvarie Stig Rydh om Husbytraktens kulturhistoria, varefter följde dräktparad, framträdande av Märsta dragspelsklubb, servering m.m. Man kunde titta på vävning, näversöm, kardning av ull, spånad på både rock och slända samt på en utställning av färdiga alster. De yngre fick åka hästdroska och rida på småruss. Det är styrelsens förhoppning att denna fest skall kunna hållas även i fortsättningen.

Under 1974 inleddes förhandlingar med Uppsala akademi om att få flytta föreningens 1700-talsbodnar från Frenberga, där de utsatts för förstörelse, till Husby, till den s. k. Täppavallen intill gamla kyrkskolan, där museet är inrymt. Sommaren 1975 blev det klart från alla instanser och projektet kunde genomföras.

Samlingarna har ökat under året med ca 100 nummer. I början på 1974 startades inom föreningen en studiecirkel i syfte att ur olika källor nerteckna en bygdehistoria om folks liv och leverne i äldre tider. Det färdiga materialet kan kanske bli till en hel bok så småningom. Styrelsen har bestått av följande: Martin Andersson, ordf., Bo Westling, vice ordf., Harry Jansson, sekr., Anders Johansson, kassör samt Elsa Elgelind och suppleanterna Erik Säder och Ingegärd Ek.

*Harry Jansson*

## Lagunda Hembygdsförening

Föreningens tredje verksamhetsår har varit aktivt på många sätt. Styrelsen har ordnat utflykter till Disagården, Gamla Uppsala, och till kulturhistoriskt intressanta mål inom Lagunda, däribland en vårutflykt till Kulla kyrka och till kommunens eftersatta friluftsområde Nybylund i Kulla, i juli en cykeltur till Salnecke – Gryta gård – Gryta kyrka. Om Salnecke slott berättade godsägare S. Gyllenadler, om det gamla majorsbostället Gryta gård dess nye ägare, museidirektör Olle Cederlöf. Ombudsman Lennart Thelin berättade om målningarna i Gryta kyrka och under-tecknad om runstenen vid vägen till kyrkan. Styrelsen har också arrangerat lekaftnar under medverkan av Uppsala Ungdomsring, traditionsenligt stått för firandet av Svenska Flaggans dag på Kvekgården, då övriga organisationer i bygden ställt upp med sina fanor, och i samband med årsmötet den 31 mars ordnat visning av de Wilénska samlingarna, möbler och bruksföremål från en bondgård i Hammarby, Nysätra, som katalogiserats och iordningställt i gamla småskolan i Nysätra under ledning av Iréne Andersson och Brita Landelius.

De olika arbetsgrupperna har varit aktiva. Bildgruppen har samlat in eller avfotograferat gamla foton och bilder från Lagunda, bandinspelningsgruppen har intervjut äldre lagundabor om bl. a. båttrafik och näringsliv i äldre tid, miljögruppen har insänt en skrivelse till Länsstyrelsen med anhållan om åtgärder för Hjälvstavikens bevarande som fågelsjö och protesterat hos byggnadsnämnden i Enköpings kommun mot beslut om rivning av den gamla "finkan" vid Tingshuset i Örsundsbro, folkdansgruppen har anordnat kurs i folkdans under ledning av Gertrud Altrén, Viks folkhögskola, växtgruppen har i samarbete med Kulla 4H ordnat en tävling i växtkännedom och museigruppen fortsätter att med Iréne Anderssons hjälp ordna upp samlingarna för det planerade skolmuseet i Nysätra småskola.

Styrelsen har under 1974 haft följande sammansättning: Valdis Ordéus ordf., Gustaf Adlercreutz v.ordf., Greta Eriksson sekr., Rolf Johansson kassör, Anna-Lisa Eriksson, Bertil Lidberg, Sonia Rudolphson, Sven Tjernberg och Gösta Wärn.

*Valdis Ordéus*

## Ljusterö hembygdsförening

Ljusterö hembygdsförening grundades 1923 och har just nu 370 medlemmar. Föreningen är träffpunkten för dem som vill veta något mer om en av skärgårdens största öar i gången tid.

Föreningen vårdar ett hembygdsmuseum, som är inrymt i en 1700-talsbyggnad, som ligger i själv kyrkbyn, Mellansjö. Närmare uppgift om visningstider lämnas av föreningens ordförande Holger Persson.

Av Vaxholms kommun hyrs ett brandsäkert arkiv, där föreningen kan ta emot bl. a. handlingar och fotografier till förvaring, antingen som gåvor eller som depositioner. Föreningen har på detta sätt fått hand om ett stort arkivmaterial.

Medarbetare i föreningen bedriver en omfattande hembygdsforskning, som omfattar inte bara nuvarande Ljusterö församling utan även stora delar av Värmdö gamla skeppslag. Forskningsresultaten publiceras i en årligen återkommande skriftserie. Som ett exempel på forskningsaktiviteten kan nämnas att lotsväsendet och lotsningen behandlats i tre av årsskrifterna. Även en uppsats om Ljusterö kyrka ingår i serien. En separat bildserie, där huvudvikten lagts på illustrationsmaterialet, tillkom 1974. Det är i huvudsak gamla fotografier som återges med kommentarer.

För att aktiviteterna inte endast skall vidmakthållas utan också vidareutvecklas vill föreningen till sin verksamhet knyta ytterligare medarbetare, gärna ungdomar, som önskar göra personliga insatser.

Avgiften är 15 kr. för år och medlem.

Ytterligare upplysningar lämnas gärna av föreningens ordförande Holger Persson, Mellansjö, 180 23 Ljusterö, tel. 0764/42118 eller sekreteraren Carl Åkerberg, Klövjevägen 5, 183 40 Täby, tel. 08/7581016.

## Lovö Hembygdsförbund

Till julen 1972 utkom ett vetenskapligt arbete om det 1967 restaurerade Kina slott på Drottningholm, en praktfull bok, författad av Åke Setterwall, Stig Fogelmarck och Bo Gyllensvärd. Samtidigt utökade Gunnar Hallström sin Mäläröarnas historia (1969) med en andra volym kallad "Samhällshistoria från Mäläröarna, forntid och medeltid" (1972), medan Jan-Peder Lamm gav ut sin stora volym om Vikens gravfält, kallad "Undersökningar på Lovö 1958–1966" (1972), och följande år den lika stora volymen "Fornfynd och fornlämningar på Lovö" (1973), på vilken han disputerade den 1 juni vid Stockholms universitet. 1975 tryckte Bo Petré ett innehållsrikt litet häfte kallat "Arkeologi på Lovö", såsom introduktion och beskrivning av den mycket förnämliga utställning, som var uppställd i universitetet i Frescati 16 april–16 maj 1975, och som kanske kommer att upprepas 1976 i Statens Historiska museum. Professor Gejvall visade där sina märkliga skelettundersökningar på det osteologiska laboratoriet i Ulriksdal, men alla fornfynden var från de tre gravfält på Lovö, där universitetet lett utgrävningarna fr.o.m. 1958, vid Viken, vid Hemmet och vid Lunda. De tre sällsynta kammargravarna på Viken från folkvandringstid 400–500 e. Kr. och en samtida lika rik brandgrav visar att hövdingar bott där då,

medan de över 20 gravarna från vendeltiden 550–800 e. Kr. var något enklare. Det närbelägna gravfältet vid Hemmet tillhörde vikingatid och innehöll en båtgrav. Lundagravfältet omfattade ett stort antal brandgravar från tidig vendeltid 550–650 e. Kr. med en hel del märkliga fornsaker. Under gravfältet har framkommit boplatslämningar med Hallundakeramik, upptäckta 1972 och 1975, tillhörande slutet av bronsåldern, och en stenåldersboplats, upptäckt 1974, från tiden 2000–1800 f. Kr. enl. C-14-datering, med minst tre gropdekorerade lerkärl. En borrtrapp från tillverkning av en skafthålsyxa av sten visar att man gjort sådana på Lunda. Ett litet manshuvud i rundskulptur hör till det intressantaste, funnet 1975. Lunda utgrävningarna visades för hembygdsföreningen 12 oktober 1974 och 7 juni 1975, samt för Svenska fornminnesföreningen 4 oktober 1975. Hembygdsföreningen besåg för övrigt bland annat den vackra fornborgen vid Lunda kohage samt dess unika annex uppe i skogen och vidare en del gravfält vid Edeby när fornstigen invigdes 12 oktober 1974. Denna är dragen runt hela Lovön av trädgrdmästare Härje Bäärnman och arkitekt Per Borgström med röjningshjälp av Ungdomens Röda Kors. Bäärnman har befriat Edeby runristning från mossor och fått inskriften imålad med rödfärg och en skylt med inskriften uppsatt. Även de fem runstenarna vid kyrkan har imålats och försetts med en gemensam skylt angående inskrifterna. Fornstigskartor har uppsatts på många håll på Lovön.

Hembygdsföreningen gästade Adelsö hembygdslag den 11 oktober 1975, då dess ordförande fru Linnea Kulle-Lindblad förevisade det av henne skapade museet i Kunsta och gravfälten där, samt dessförinnan Alsnöhus och de stora kungshögarna över konungarna Erik, Björn och Olof, kända från Vita Ansgarii, jämte drottninghögen Skopintull, Adelsö kyrka, Hanholmens kvarngrund och Hamnora magasin, som hembygdslaget arrenderar.

Hembygdsföreningens årsmöten hölls på Hogsta 29 maj 1973 och 30 maj 1974, varvid Jan-Peder Lamma höll föredrag om järnåldern på Lovö, samt 29 maj 1975 då musikdirektör Johannes Norrby kåserade om sina föräldrar och kapten Einar Förberg visade bilder av invånare i Cantonhusen. Ny ordförande blev då arkitekt Per Borgström efter komminister Molander, som lämnat Lovö för att bli kyrkoherde i Paris. De av Molander den 3 juli 1973 startade förnämliga konserterna på Drottningholms slotts norra inre borggård har ordnats av hembygdsföreningen 4–5 gånger per sommar 1973, 1974 och 1975. Valborgsmässoafton har 1973, 1974 och 1975 traditionsenligt firats av hembygdsföreningen med stort bål nedanför Götiska tornet, körsång, vårtal och väffest i China slottskök.

Fornminnet Svärdet, som på hösten 1970 hade brutits bort när klippan sprängdes vid vägens breddning på Kärsön, blev återuppsatt på hösten 1973, men namn och data i själva klippan lyckades man ej rädda. Gustaf IV Adolf satte upp monumentet på 25-årsdagen av Gustaf III:s statsvälvning 19 augusti 1772. Broarna invigdes ursprungligen på 15-årsdagen av statsvälvningen. De nyaste stora broarna invigdes i oktober 1973.

Midsommarafton har sedan 1972 i fyra somrar firats med stor gammaldags fest på gårdstunet på Rörby, anordnad gemensamt av hembygdsföreningen och dess dotter-

organisation Stiftelsen Lovö naturvård. Där har varit dans och lekar kring majstången, fiolspelande män i allmogedrakter, kaffekalas i logen och utställning av vävnader och keramik. Dessutom har hembygdsgardar ordnats på Rörby och Hogsta med hästskjutsfärd mellan båda. Då har hembygdmuseet i Hogsta visats och utställning ägt rum i Rörby magasin av Lovö keramik och Lovö vävare samt av Olof Beck-Friis roliga träskulpturer, besläktade med Döderhultarens, av en kunglig konsej och en rolig hönsgård m.m. På hembygdsgardar 1975 visade Birgitta Lewenhaupt såväl sina mycket fina gouacher av 1700-talsinteriorer från Drottningholm som sitt väldiga gammaldags dockhus med små möbler från alla konsthistoriska epoker och dockor i alla slags sysslor. I den äldsta delen av logen pågick hela dagen gammaldags linberedning och barn och ungdomar fingo häckla, skäkta, karda etc. På Rörby både odlas och färgas lin. Och sedan går vävstolen . . . – Stiftelsen Lovö naturvård har med frivilliga krafter reparerat alla husen på Rörby sedan den i orkanen 1969 ikullvräkt logen först rests upp med maskinhjälp.

*Berit Wallenberg*

*Jutta Waller*

## Rasbo hembygdsgille

Att Gåvsta gammalgård är en omtyckt samlingsplats bevisas av att föreningar och enskilda gärna träffas där. Husmodersföreningen håller där flera av sina månadsmöten samt sin årliga sillsexa på våren. CKF samlas ofta och gärna efter dagens arbete till en stunds avkoppling framför brasan i Gammalgårdens lugna och lite annorlunda miljö. Hembygdsgillet har passionsandakter ett par gånger om året och en friluftsgudstjänst på sommaren. Scouter från Uppsala och Rasbo gör en fornminnesutflykt, som avslutas med besök i vår gammalgård. Lärare från Gåvsta skola förlägger en del av hembygdsundervisningen till museet. Lekskolans klasser kommer också. Barnen är inte de som är minst intresserade av föremål som en farfar eller morfar kanske lämnat till samlingarna. Trädgårdsföreningen i Rasbo-Rasbokil, Villaföreningen i Gåvsta m fl har hållit sina sammanträden i Gammalgården. Uppsala byggnadspensionärsförening och en studiecirkel (PRO) från Uppsala har också besökt oss.

När gillet samlades vid jultiden 1974, berättade J H Söderman personligt och fängslande om Henriksberg, dess ägare och utveckling under åren, samt visade en del gamla fotografier från gården. Gillevärdinnorna bjöd på dopp i grytan och kaffe med struvor.

Hembygdsgardar i augusti lockade omkring 200 personer. Programmet var uppskattat: friluftsgudstjänst, kyrkkaffe, sång av kyrkokören, musik av Fyrisbälgarna, konstutställning av Monia Vestin och folkdansuppvisning. Efter välkomsthälsning och en orientering om hembygdsrörelsens arbete och syfte av ordförande Helge Karlsson gavs tillfälle att bese samlingarna i boningshuset och bodarna såsom husgeråd, jakt-, fiske- och jordbruksföremål, snickarbod, vagnslider m.m. På försommaren restes en flaggstång skänkt av Stig Sandén. Gårdsbrunnen har iordningställt med hävstång och träämbar. Sedan reparationen av ekonomibyggnaden blev

klar, har vi numera möjlighet att samlas många under tak om så skulle behövas.

Ett 40-tal bruksföremål har under året mottagits; bland gåvorna finns t ex vackra lerfat och polhemslås.

Hembygdsgillet har under hösten med ett 25-tal deltagare besökt Singö hembygdsförening, där pastor L. Sundin välvilligt tog emot. Efter högmässan ställdes färden till hembygdsgården, där vår matsäck smakade bra. Vi fick veta mycket om bygdens historia, samlingarna, lotsstationen och fyrarna innan vi vände hemåt.

*Greta Gustafsson*

## Rasbokils Hembygds- o. Fornminnesförening

Vid föreningens årsmöte den 22 maj 1975 diskuterades det förslag till nya stadgar, som utarbetats under året. Det slutliga förslaget kan antagas av nästa årsmöte. Särskilt inbjuden vid detta tillfälle var den gamla Rasbokilsbon Edvard Edling, som berättade om gamla tider i bygden, särskilt rörande handeln, och därvid gav värdefulla bidrag till en bygdekrönika.

Midsommaren firades som vanligt på Ärby med stångrensning, dans och lekar. Bland de många deltagarna märktes ett trettiotal chilenska flyktingar, som med stort intresse tog del i aktiviteterna.

Hembygdsgdagen, som firades den 31 augusti, bjöd på mycket av intresse både för äldre och nyare Rasbokilsbor. Den började med gudstjänst i kyrkan med sång av kyrkokören. Därefter följde samkväm i Hembygdsgården med musik av Österbybruks harpolekare. I gårdens gamla kök hade ordnats en utställning av konstslöjd från Rasbokil och i skogen utanför fick man pröva en naturstig. Arkivarie Wolter Ehn berättade om arbeten, som bönder och torpare utfört åt de uppländska bruken i äldre tid i form av kolning och forkörning. Viktigt material hade han funnit i Salsta-Vattholma bruks arkiv med bl. a. värdefulla kartor och dagsverksjournaler.

Vid årsmötet utsågs följande styrelse: Ordf. Stig Björklund, v.ordf. Viktor Andersson, kassör Esbjörn Båth, sek. Gun Björklund, samt Karin Pettersson, Ernst Andersson, Elsa Dahlgren, Elsa Gustafsson, Margit Olofsson och Kajsa Eriksson.

Rasbokil i oktober 1975

*Gun Björklund*

## Roslagens sjöfartsminnesförening

Maskinhallen vid sjöfartsmuseet på Kaplansbacken, Vaddö, har under sommaren 1975 färdigställt och vinterbonats. En nyupptagen dörr förbinder nu denna sal med modellsalen. Hallen inrymmer bland annat en ångmaskin och en ångpanna från Ångslupsbolaget i Stockholm.

En klippfyrapparat från Furusund skänktes härom året av Sjöfartsstyrelsen till museet. Den kanske största sevärdheten i denna lokal är utan gensägelse en ortalamotor, vars konstruktör och tillverkare var Johan Erik Eriksson (1868-1932). Den första motorn levererades från Ortala bruk år 1902 till fiskaren Karlsson, Fogdö,

beläget mellan Byholma och Singö. Denna motor var berömd för sin lugna gång och driftsäkerhet. Den var nära nog outslitlig. Mycket tack vare denna egenskap har den kunnat bevaras till våra dagar. Utan tvivel är det den sista av detta fabrikat. Den är en gåva till sjöfartsminnesföreningen av mekanikern och hemmansägaren Bernhard Lindqvist, Norrfjäll, Väddö. Läs om ortalamotorn i uppsatsen Aktiebolaget Ortala Motorfabrik av Vilhelm Bergström i Rospiggen år 1971.

Den andra postrodden gick av stapeln den 14 juni. Starten skedde i Grisslehamn kl. 11.05. Eftersom väderleksrapporten var oroande hade starten flyttats fram till angivna klockslag. Annars var det bestämt att startskottet skulle lossas kl 09.00. Men färjan från Eckerö kunde vid ankomsten till Grisslehamn rapportera, att vädret var gott på Ålands hav.

Som under den första postrodden deltog 33 båtar. De flesta deltagarna styrde upp under Byholmalandet för att ej behöva riskera hård vind och grov sjö. Det blåste NV 10–12 sekundmeter. Men den vinnande ålandsbåten tog genast den raka kursen, 90 grader på Gisslan, och fick ett gott försprång. Det hör till historien att båt nr 6, roteman R. Carlberg och hans tre kamrater hade varit över till Singö och studerat den båt som vann förra årets tävling. De mätte, räknade och antecknade, så att de kunde bygga en exakt kopia av den snällseglande och sjövärdiga båten. Det blev alltså på sätt och vis en singöbåt som vann rodden även denna gång. Man tillryggalade de 24 distansminuterna på 5 timmar och 54 minuter, alltså med en fart av drygt 4 knop. Tvåa blev nr 9, Piggvaren från den rikssvenska sidan, roteman Rolf Hermansson, 6 timmar och 5 minuter. Trea blev singöbåten med fjolårets besättning, på 6 timmar och 25 minuter. Det var en fart av knappt 4 knop.

Sjöfartsminnesföreningens båt Grisslehamn var denna gång bemannad med ett fyrtaligt damlag, samma antal som i de manliga lagen. Beträffande de tävlandes utrustning kan en båt med unionsflaggen på flaggspelet noteras. Unionsmärket i övre vänstra fältet kunde ju mycket väl gälla som tidstypiskt, ty detta märke gällde till för 70 år sedan. Unionen med Norge upphävdes ju år 1905. Vid den tiden hade den verkliga postrodden upphört ett tiotal år sedan. Bland de tävlande var en båt, nr 17, tillhörig sjöhistoriska museet i Stockholm. Besättningsmännen Björn Hedin och Erling Matz hade klätt sig i den gamla tjocködräkten, som hade lånats från Nordiska museet. Med sina mycket vida byxor gör dräkten ett holländskt intryck. Men på nämnda ö i Rådmansö skärgård har dessa sjökläder ej varit i bruk sedan mitten av det förra seklet.

*Manfred Ohlson*

## Stiftelsen Skuttunge prästgård

Lördagen den 15 juni 1974 hölls årssammankomst med stiftelsen, varvid styrelsen fick följande sammansättning: ärkebiskop em. Gunnar Hultgren (ordf.), kyrkoherde Lars Ridderstedt (vice ordf.), fru Anna-Lisa Godberg (sekr.), slöjdlärare Nils Olof Forsberg (kassör), professor Gösta Berg (utsedd av Riksantikvarieämbetet och Nor-

diska museet), hemmansägare Jan-Olof Andersson, fru Carin Lögberg och arrendator Yngve Persson. Till suppleant utsågs fru Kerstin Thörnlund. Ordföranden erinrade om den förlust stiftelsen lidit genom dess tidigare mångåriga kassör Herman Johanssons bortgång. Årsmötet utgjorde avslutningen på årets Skuttunge-träff. F. distriktsföreståndaren i SMF Hjalmar Löfgren berättade i ett både upplysande och roande anförande minnen av personer och händelser från sin tid som praktiserande seminarieelev och sedermera predikant i Björklinge-Skuttunge under åren 1914–1924. Kyrkokören medverkade med sång och en pojkk- och flickgrupp från Åkerlänna med musik. Till den festliga stämningen bidrog det sköna sommarvädret. Damgruppen som stod för serveringen kunde glädja sig åt en strykande åtgång av kaffe med bärbullar och våfflor. Ej mindre än 150-talet personer, äldre och yngre, deltog i träffen. Tyvärr kunde träffen inte avslutas med sedvanlig vattendrickning ur Trefaldighetskällan, eftersom denna, ovanligt nog, på grund av den torra våren redan sinat.

Den från hösten 1973 till våren uppskjutna lövräfsningsdagen ägde rum den 5 maj under medverkan av 17 skuttungebor. I samband därmed blev det nära tvåhundra-åriga askträdet inne på gården föremål för skyddsåtgärder genom bortsågning av torra grenar och anbringande av stålvaajer kring huvudgrenarna. Arbetet utfördes av Yngve Persson med biträde av Jan-Olof Andersson och Henry Wahlström. Det skedde under ledning av sedermera avlidne stiftsjägmästaren Valdar Pöder, till vilken stiftelsen även i övrigt står i tacksamhetsskuld för hjälp med trädvården på området. – Vid den ordinarie hösträfsningen av löv, den 26 oktober, utökades arbetslaget med några uppsalabor. Värdefull hjälp har som tidigare lämnats av några grannfruar med rengöring och städning av museibyggnaden, av arrendator Yngve Persson med skötseln av områdets gräsplaner och av slöjdlärare Forsberg med vården av blomrabatter m.m.

Med hänsyn till vikten av att prästgården i sin helhet vårdas och bevaras noteras med tillfredsställelse att Björklinge pastorat under året låtit utbyta ett stort antal söndriga tegelpannor på vagn- och vedbodslängan och fattat beslut att ersätta den förfallna gårdesgården utefter trädgården och den s. k. fågatan.

Museet har liksom hitills hållits tillgängligt och visningar skett på anmodan. Under året har förekommit ett tiotal studiebesök och grupper med sammanlagt omkring 250 deltagare, vartill kommit ett femtiotal enskilda besökare. Vid ett besök av riksantikvarie Pålsson uttalade denne önskemål om att hela byomgivningen skulle skyddas och bevaras för framtiden.

*Gunnar Hultgren*  
ordf.

## Skogs-Tibble fornminnes- och hembygdsförening

Vår förening har i stort sett arbetat efter samma mönster som tidigare. Styrelsen har dock på grund av de nyligen antagna stadgarna fått en litet annorlunda utformning,

men dess ordförande Gösta Ekmyr, kassören Birger Andersson och sekreteraren Valborg Pettersson omvaldes på årsmötet 4 aug. 1974.

Det har hållits fyra styrelsesammanträden under året och femton arbetsmöten, till vilka man samlats för att arbeta med olika saker. En hembygdsvärdare får inte vara rädd för att hantera varken hammare eller spik, lie eller yxa, och allra minst inte för den gamla hederliga rotborsten och såpan.

Trefaldighetsfirandet vid Thesta källa kunde hållas i vackert försommarväder, och med sånggruppen "Släkt och Vänner" från Skogs-Tibble som underhållare. Där- emot måste det traditionella kyrkkaffet för första gången serveras inomhus, då vädrets makter var synnerligen onådiga den dagen.

Den 25 aug. anordnades en utflykt till Älvkarleby hembygdsförening, där man besåg dess samlingar, och dessutom gjordes ett besök hos konsthantverkare Sten Söderhäll i Älvkarleby.

Till muséet har vi fått mottaga en anseelig mängd gåvor, bl. a. en trattgrammofon, en kristallmottagare, en äldre radiomottagare och diverse annat. Muséet har som vanligt varit öppet alla söndagar under juli månad mellan kl. 11 och 13.

Till sist kan nämnas att för sommaren 1976 har föreningen planer på att försöka anordna en särskild besöksdag, en "Skogs-Tibbledag". Vilka aktiviteter denna kommer att inrymma är ännu för tidigt att yttra sig om, då det hela ännu befinner sig på planeringsstadiet.

*Valborg Pettersson*

## Sundbybergs Hembygdsförening – Hembygdsarkiv

Föreningens arkiv är konstinriktat. Förutom arkivalier som direkt berör förhållandena inom Sundbyberg finns här flera konstnärers arbeten. Tillsammans med Sundbybergs allmänna konstförening finns också litteratur om konst. Konstföreningen har arkivet som mötesplats och samlar där sina medlemmar till konstafnarn och studiecirkel.

Biblioteket innehåller som nyss nämnts flera böcker som handlar om konst och konsthantverk, men för övrigt även litteratur med topografisk anknytning, och om fornvård, folklig kultur, memoarverk och svensk historia. Däremot finns inte skönlitteratur. Biblioteket omfattar ca 4.300 böcker och skrifter. En del från 1700- och 1800-tal. Biblioteket har under årens lopp fått mottaga många bokgåvor inom angivna ram. För bokutgivningen har biblioteket varit värdefullt. Arkivet driver inte utlåningsverksamhet. Det omfattas av stort intresse av Sundbybergs invånare, dvs de som känna till det. Det kommer att bättras på i höst då hembygdsafnarn kommer att hållas med de olika samhällsdelarna.

Bland årets gåvor kan nämnas en del äkta silver som för närvarande förvaras på annan plats, koppar, textilier av hög klass, böcker, konst och för den sekelskiftesmiljö, som vi ämnar skapa, både gunghäst och trattgrammofon. Men också det rent arkivaliska materialet har utökats. Dit hör distriktsläkarens ämbetsberättelser 1889–1943, som rymmer mycket av intresse. Herr Yngve Humble har lämnat de papper som rörde förhandlingarna om spårvägen Stockholm–Sundbyberg

1895–1906. En annan intressant samling är den som f. skolläraren Sigfried Ramqvist lämnat, nämligen de uppsatser en avgående skolklass skrev 1919 med ämne "Jag själv" och "Vad jag tänker bli." En nyss avliden albybo, Sigrid Westman, har testamenterat en stor oljemålning från Alby, en målning i ljusa färger, utförd av en duktig amatör. Ett kopparstick, troligen av Eric Dahlberg, uppfärgat för hand, hade följande påskrift på baksidan: "Tillhör mig Gustaf Bäckman fått den till åminnelse af wackmestaren vid Kgl Bibliotequet Herr Flink. Stockholm den 1 maj 1826." Miniaturer av Fanny Hjelm och en tysk bok om Carl XII anno 1704 har sitt intresse.

Föreningens målsättning är en insamling av föreningsarkivalier som ofta är i fara att förstöras. De föreningar som redan lämnat sina arkiv har också luckor i serien av protokoll och handlingar. Inom vårt arkiv har vi roat oss med att sammanställa de öknamn eller beteckningar en del personer begåvats med. Det var under den tid då sundbybergarna kände varandra och inte var så många som nu. Då visste man vem Ved-Kalle var, Polis-Pelle, Långa Anders, Hak-Erik och Dagens Nyheter. Vi har mer än 50 "smeknamn". Man skulle kunna utlysa en tävlan för att se hur många som kan identifiera personerna bakom dem.

*Henning Österberg*

## Sydvästra Upplands Kulturhistoriska förening

Museet i Enköping har under 1974 haft 960 besökare, varav 436 ingått i skolklasser och 64 i gruppbesök. Antalet gruppbesök har varit 26. Dessa har gjorts på icke ordinarie öppettider. Museet har hållits öppet 280 timmar under året. Årsavgiften har höjts till 10 resp. 15 kronor. Samlingarna har under året utökats med 6 gåvor. Till Vårfrukyrkan har tio i museet deponerade föremål på begäran återlämnats.

Under 1974 har styrelsen försökt att tillsammans med kultur- och naturvårdsnämnderna rädda "Ulunda Vad" undan förstörelse vid kommande motorvägsbygge. Utgången är ej avgjord ännu. Initiativtagare har varit Bengt Fahlgren och Harry Norrgården.

Såsom årsskrift har styrelsen låtit trycka en uppsats av Harry Norrgården: "Gamla vattenkvarnas i Enköpingstrakten".

Styrelsen har gjort en skriftlig framställan till kommunen med begäran att få övertaga det nuvarande polishuset när det nya färdigställts. Som förberedelse för ett ev. beviljande har även sökts anslag för en halvtidstjänst åt museivårdaren. Styrelsen har även sökt anslag för uppordnande av magasinerade föremål. Styrelsens äskanden är ännu ej färdigbehandlade.

Enköping i maj 1975

*Thore Floderus*  
ordf.

*Göran Orinius*  
sekr.

## Södra Olands Hembygdsgille

Höjdpunkten på hembygdsgilletts verksamhetsår är den traditionella midsommarafontsfesten vid Gammel-Gränome. På förmiddagen samlas barn och ungdom för att

samla blommor och grönt och tillsammans med föräldrar klä midsommarstången. Festen börjar med att stången reses. Uppsala Ungdomsring dansar folkdanser och leder lekarna. Riksspelmännen A. Emil Olsson och Renate Persson spelar allmogemusik och Tuna och Stavby förenade kyrkokörer medverkar med körsång. Kaffe serveras. Det finns loppmarknad, fiskdamm, tombola, konditori m.m. En specialité, bärtart, (bakverk), kan också köpas. Det är också vernissage på en konstatställning i samband med midsommarfesten. Årets utställare var Monia Westin som visade textilier och broderier i huvudbyggnaden och Ture Zelin träskulpturer i Tiodenboden. Publik tillströmningen har ökat för varje år.

Söndagen den 11 maj inbjöd hembygdsgillet Rasbo och Rasbokils hembygdsföreningar till kyrksöndag i Stavby kyrka med konstnärinnan Carin Ax som ciceron i kyrkan efter högmässan. Därefter bjöds på kaffe i Gammel-Gränome med allmogemusik på nyckelharpa utförd av spelmän från Österbybruk.

Flera hembygdsträffar har anordnats för medlemmarna under året. Före Jul anordnas varje år en pysselkväll med halmflätning bl. a.

Vandrarhemmet har under året renoverats. Tvättställ har installerats i varje rum och dusch och toalett i vardera avdelningen.

Verksamhetsåret börjar 1 juli och slutar 30 juni. Vid årsmötet 1975 omvaldes styrelsen i sin helhet och består av Ebbe Selén, ordf. Per-Erik Löfgren, v. ordf. Sylvia Lengstrand, sekr. Gunda Nordvall, kassör, Anne-Marie Wahlund, v. sekr. Karin Alinder, Martin Eriksson, Gottfrid Fredlund, Emil Löfgren, Roland Andersson, Naima Selén, Josef Selén, Ulla Stafring, Stig Stafring, Ragnar Palmkvist, Stig Mårtensson, Erne Wahlund och Börje Zetterström.

Hembygdsgillet har under året fått en hel del gåvor bl. a. från Knut Smedbergs dödsbo och en rya från år 1822 från Lilly och Walfrid Domar, Uppsala.

*Gunda Nordvall*

## Tegelsmora hembygdsförening

Tegelsmora hembygdsförening har uppdragit åt fil.kand. Gudrun Eriksson, Uppsala, att under sommaren 1975 utföra inventering av föreningens föremålssamling som f.n. består av över 900 nr. Jämsides med en utförligare katalogisering, har varje föremål granskats och eventuella brister åtgärdats. För att få en överskådligare exponering av föremålen, har viss utgallring fått ske. En systematisk uppskyllning och textning med angivande av kända data ökar åskådligheten och underlättar samlingarnas användande i skolundervisningen. Hembygdsföreningens dokument-samling har även ordnats och förvaras nu på betryggande sätt i kyrkans arkiv. Samråd med antikvarie Karin Wretin har ägt rum. De företagna åtgärderna har utförts på ett utomordentligt sätt och är av stort värde för att aktivera föremålssamlingarna, varför vi gärna vill rekommendera andra hembygdsföreningar med samma problem att göra detsamma.

*S.A.H. Adling*

## Upplands Väsby hembygdsförening

Upplands Väsby hembygdsförening kan rapportera följande om verksamhetsåret 1974.

Styrelsen har bestått av S. Riberdahl, ordf., H. Sabel, v.ordf., Sven Jacobson, kassör, R. Carlsson, sekr., samt Egon Lindholm, Björn Eklund, Ivar Sven-Nilsson, Ragnar Blomkvist och Rolf Engdahl.

Medlemsantalet har ökat med 17 % och utgjorde vid årsskiftet 392 st. Styrelsen har haft fem protokollförda sammanträden.

Föreningen har deltagit i en utställning i Vilundaskolan. Hembygdsgården har under våren varit öppen för visning. Under hösten har hållits en friluftsfest med bl. a. folkdans, spelmansmusik, ponnyridning för barn samt åkning i gammaldags hästdroska. Vidare har tre studiecirklar haft sina sammankomster i hembygdsgården.

I Bollstanäs anordnade föreningen en föreläsning om de utgrävningar som företagits där.

Slutligen kan nämnas att hembygdsgården varit öppen även för mindre sammankomster för olika organisationer.

*Ragnar Carlsson*

## Älvkarleby Hembygdsförening

Föreningen, som har 200 medlemmar, håller två ordinarie sammanträden per år. Vårstämman hölls den 6 april 1975 med föreläsning av Wolter Ehn om Nejonögons och laxfiskets historia. Den 30 april anordnades "Valborgsmässa" på en udde i Dalälven med brasa, fyrverkeri, vårtal och manskörssång. Midsommarafton firades vid Gammelgården med "majstång", lekar och dans. Den 15 juni deltog föreningen i firandet av "Fallens dag", som i år blev extra festligt med anledning av Älvkarleby Kraftverks 60-årsjubileum. Vid Gammelgården hade föreningen ett program om bygdespelmannen "Byss Kalle" med musik av "Harpan min" från Uppsala. Programmet var sammanställt av Knut och Jarl Holmström.

En timmerlada har inköpts, vilken under sommaren rivits av medlemmar. Ladan skall byggas upp intill Gammelgården och rymma dels brandsäkert och fuktfrött arkiv, dels en samlingsal.

Gammelgården har hållits öppen varje söndag under sommaren mellan 13–15 och dessutom vid särskilda besök.

Representanter från kommunens vänort Somero i Finland har gästat kommunen i sommar och därvid besökt Gammelgården. Den 25–26 oktober deltar föreningen i anordnandet av kulturdagar med bl. a. en utställning. Föreningen deltar med representant i Röda Korsets "Besökstjänst" vid ålderdoms- och sjukhem inom kommunen. Föreningen har även bidragit till en sommarutflykt för handikappade.

Höststämman hålles den 23 november.

Styrelsens presidium har under året varit ordf. Eivor Wallin, sekr. Helge Jansson, kassör Albin Pettersson. Tillsyningsman för Gammelgården har varit Nils Thunman.